

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

Legal Measures for Personal Data Protection

อะริยา ปรีดาสุทธิ์¹

สำนักงานอะริยาทนายความ

27/93 ถนนสะพานปลา ตำบลบางรีน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง 85000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: Ariya.atty@hotmail.com

Ariya Preedasuth²

Ariya Law Office

27/93 Saphan Pla Road, Bang Rin, Mueang, Ranong 85000, Thailand

Email: Ariya.atty@hotmail.com

วิกรณ์ รักษ์ปวงชน³

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

9/9 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: vikorn.ruk@stou.ac.th

Vikorn Rakpuangchon⁴

School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

9/9 Bang Phut Subdistrict, Pak Kret, Nonthaburi 11120, Thailand

Email: vikorn.ruk@stou.ac.th

Received: March 4, 2023 Revised: June 2, 2023 Accepted: June 9, 2023

¹ ทนายความ.

² Lawyer.

³ ศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และกรอบของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรป และประเทศสิงคโปร์ รวมถึงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และรวมไปถึงข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยในเรื่องดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดจากแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ หลักเกณฑ์สำคัญในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลักการที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรป และประเทศสิงคโปร์ โดยปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ได้แก่ 1) เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมด้วยเจตจำนงโดยแท้จริง 2) ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติ 3) ปัญหาการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ในวิจัยที่เป็นข้อยกเว้นหลักความยินยอม และ 4) ปัญหามาตรการในการป้องกันข้อมูลรั่วไหลขาดประสิทธิภาพ ดังนี้แล้ว ผู้เขียนเห็นควรเสนอแนะแก้ไขบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยอาศัยกลไกตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; ความคุ้มครองข้อมูล; ข้อมูลส่วนบุคคล

Abstract

This article aims to study concepts, principles and legal frameworks. Regarding the protection of personal data in Thailand, the European Union and Singapore Including a comparative study of the laws of those countries. In order to lead to the analysis of law enforcement problems in Thailand, namely the Personal Data Protection Act B.E. 2562, and including suggestions for improvements in law enforcement in such matters.

The results showed that the protection of personal data stems from the concept of the Natural Law Office. The key principles for protecting personal data of the Organization for Economic Co-operation and Development are those contained in the personal data protection laws of Thailand, the European Union and Singapore. The problems of law enforcement in Thailand are: 1) the subject of personal data does not give consent with the actual intent; 2) the problem of the lack of automatic data processing provisions; 3) the problem of collecting personal data according to the purposes of and 4) the lack of effectiveness of data leakage prevention measures. As such, the authors are of the opinion that it is appropriate to suggest that the provisions of the Personal Data Protection Act B.E. 2562.

Keywords: Legal Measures; Data Protection; Personal data

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประโยชน์จากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต นับวันยังมีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น ทำให้ข้อมูลและสื่อต่าง ๆ ถูกย่อเก็บไว้ในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สามารถจัดระเบียบข้อมูล เข้าถึง และประมวลผลข้อมูลได้โดยระบบอัตโนมัติ แต่ยิ่งสะดวกสบายมากเท่าไรยิ่งส่งผลเสียต่อความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใช้ที่มีโอกาสรั่วไหลมากขึ้นเท่านั้น เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจ ในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลให้ได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงในการดำเนินธุรกิจ ต้นทุนและทรัพยากรบุคคลเพื่อการแก้ไขระบบและสภาพแวดล้อมของข้อมูลส่วนบุคคลยับยั้งการรั่วไหลของข้อมูลทำให้ระบบคอมพิวเตอร์กลับคืนสู่สภาพการดำเนินกิจการตามปกติอันเป็นผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสังคมโดยรวม ทำให้ความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลกลายเป็นสิทธิที่ปัจเจกชนและรัฐทุกรัฐต่างตระหนักและต้องการความคุ้มครองสิทธิเป็นอย่างมากในสังคมรัฐยุคใหม่

ประเทศไทยได้มีการบัญญัติคุ้มครอง รับรองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของประชาชนชาวไทย⁵ ไว้โดยได้ตราไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงได้ออกประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นบทบัญญัติกฎหมายหลักในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนชาวไทย ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ยกร่างขึ้นโดยใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation 2016/679: GDPR) เป็นต้นแบบ แต่เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังเป็นกฎหมายใหม่สำหรับประชาชนชาวไทยทำให้ต้องเลื่อนการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นี้ออกไปเป็นระยะเวลากว่าสองปี เมื่อพิจารณาจากกลุ่มประเทศในอาเซียนด้วยกันแล้วเหตุการณ์เช่นนี้เคยเกิดขึ้นแล้วในประเทศสิงคโปร์ที่มีการประกาศเลื่อนการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ (Personal Data Protection Act 2012: PDPA) เพื่อเตรียมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลแก่ประชาชนและสังคมเสียก่อนแล้วจึงค่อยประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก แม้ประเทศไทยจะได้เผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน และสังคมเพื่อเตรียมการสำหรับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล พ.ศ. 2562 แล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี ยังพบปัญหาในการบังคับใช้และปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยอยู่จึงจำเป็นต้องทำการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษากรอบและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 32, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 9.

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาถึงแนวคิด หลักการ และกรอบการให้ความคุ้มครองข้อมูลขององค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation 2016/679: GDPR) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ (Personal Data Protection Act 2012: PDPA) และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ประเทศไทย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายและนำไปสู่แนวทางการพัฒนากฎหมายของประเทศไทย ดังกล่าวต่อไป

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด อันได้แก่ ประมวลกฎหมาย หนังสือ ตำรา วารสาร รายงานการวิจัย ข้อมูลสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวกับบทบัญญัติ และคำอธิบายกฎหมายในการให้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบแนวคิด หลักการ และกรอบกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย

1.5.2 ทราบกรอบและมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์

1.5.3 ทราบปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยต่อไป

1.5.4 ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยต่อไป

2. ผลการศึกษาวิจัย

สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ให้สิทธิแก่ปัจเจกชนในการกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองโดยไม่ถูกแทรกแซงหรือรบกวนจากบุคคลอื่น เป็นแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ แต่เดิมเป็นเพียงแนวคิดเชิงจริยธรรมในสังคมที่ประชาชนเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคลจากผู้ปกครอง อันเป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาและมีวิวัฒนาการจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง รวมถึงแนวคิดจากการจัดตั้งรัฐ⁶

2.1 หลักการและกรอบกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

โดยหลักการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับการยอมรับและใช้เป็นมาตรฐานในการยกร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหลายประเทศ คือ หลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data) ขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD)⁷ มีหลักการสำคัญ 8 ประการดังนี้⁸

1) หลักการจำกัดเก็บข้อมูล (Collection Limitation Principle) วางหลักว่า การจำกัดเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องชอบด้วยกฎหมายและต้องใช้วิธีการที่เป็นธรรมและเหมาะสม โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นต้องให้เจ้าของข้อมูลรู้เห็น รับรู้ หรือได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

2) หลักคุณภาพของข้อมูล (Data Quality Principle) วางหลักว่า ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม และข้อมูลนั้นต้องถูกต้อง สมบูรณ์ หรือทำให้เป็นปัจจุบันหรือทันสมัยอยู่เสมอ

3) หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ (Purpose Specification Principle) วางหลักว่า ผู้ควบคุมต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลไปเพื่ออะไร พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาที่เก็บรวบรวมหรือ รักษาข้อมูลนั้น ตลอดจนกรณีที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเช่นนั้นไว้ให้ชัดเจน

4) หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้ (Use Limitation Principle) วางหลักว่า ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะไม่สามารถเปิดเผยทำให้มี หรือปรากฏในลักษณะอื่นใด ที่ไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งในวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

⁶ บุญศรี มีวงศ์โสม, *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), 505.

⁷ นรินทร์ จุ่มศรี, “มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555), 15-31.

⁸ Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data part 2, Article 7-14.

5) หลักการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูล (Security Safeguards Principle) วางหลักว่าผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องจัดให้มีมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสมเพื่อป้องกันความเสี่ยงภัยใด ๆ ที่อาจจะทำให้ข้อมูลนั้นสูญหาย เข้าถึง ทำลาย ใช้ ดัดแปลงแก้ไข หรือเปิดเผยโดยมิชอบ

6) หลักการเปิดเผยข้อมูล (Openness Principle) ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูล มีการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาแนวนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับข้อมูล ส่วนบุคคล ก็ควรเปิดเผยหรือประกาศไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งให้ข้อมูลใด ๆ ที่สามารถระบุเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการ ที่อยู่ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

7) หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล (Individual Participation Principle) วางหลักให้เจ้าของข้อมูล ได้รับแจ้งหรือยืนยันจากหน่วยงานของรัฐที่เก็บรวบรวมหรือจัดเก็บข้อมูลทราบว่า “หน่วยงานของ รัฐนั้น ๆ ได้รวบรวมข้อมูลหรือจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวหรือไม่ ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม”

8) หลักความรับผิดชอบ (Accountability Principle) วางหลักให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

2.1.1 ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล

สิทธิส่วนบุคคลแต่เดิมถูกเรียกว่า สิทธิส่วนตัว เป็นสิทธิที่บุคคลหนึ่งจะอยู่โดยลำพังแยกจากสังคม ปราศจากการถูกแทรกแซง⁹ โดยแนวคิดนี้ปรากฏขึ้นตั้งแต่ยุคกรีกโรมันเริ่มแรกในรูปแบบของแนวคิดเชิงจริยธรรมทางสังคมที่ถูกรับรองโดยเหล่านักปราชญ์ชาวกรีกโบราณ สิทธิ เป็นอำนาจอันชอบธรรม และผู้ที่จะมีสิทธิได้ต้องเป็นผู้มีตำแหน่งพิเศษได้รับการยอมรับนับถือในสังคม¹⁰ ซึ่งในสมัยนั้นผู้ชายที่มีฐานะเป็นเจ้าของบ้านจะเป็นผู้ทรงสิทธิในความเป็นส่วนตัวนั้น ทั้งนี้ เป็นไปตามลักษณะสภาพของครอบครัวในสมัยกรีกโบราณที่ผู้ชายซึ่งเป็นเจ้าของบ้านมีสิทธิในการตัดสินใจและมีลักษณะเป็นผู้นำครอบครัว และเป็นผู้ทรงสิทธิส่วนตัวของครอบครัว แต่เพียงผู้เดียว¹¹ ตามสภาพสังคมในสมัยนั้น ต่อมาลัทธิสโตอิกซิสต์ (Stoic) ได้เผยแพร่แนวคิดที่ว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีสิทธิความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกายของตนแต่ละคนเท่าเทียมเสมอภาคโดยไม่จำกัดสัญชาติหรือเผ่าพันธุ์ ไม่มีผู้ใดจะเป็นผู้ทรงสิทธิส่วนตัวของผู้อื่นได้ แต่แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับให้เป็นเพียงแนวความคิดในเชิงจริยธรรมทางสังคมมิใช่เป็นข้อเรียกร้องทางการเมือง

เมื่อยุคมีดภายใต้ความครอบงำของศาสนจักรล่มสลายเข้ายุคกำเนิดอำนาจอธิปไตย แนวคิดนี้อธิบายว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน การใช้อำนาจยังคงเป็นของผู้ปกครองแต่ถูกตีกรอบไว้โดยกฎหมาย โดยผู้ปกครองตามแนวคิดนี้ต้องเคารพสิทธิส่วนตัวที่มีตามธรรมชาติอันได้แก่ สิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพที่เป็นสิทธิส่วนตัวที่เท่าเทียมกันตามธรรมชาติไม่อาจถูกพรากไปได้ ไม่อาจถูกละเมิดได้

⁹ จันจิรา เอี่ยมมยุรา, “การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย,” *วารสารนิติศาสตร์* 34, ฉ. 4 (ธันวาคม 2547): 636-638.

¹⁰ ชีนอารีย์ มาลีศรีประเสริฐ, “การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสารสนเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), 88.

¹¹ นคร เสรีรักษ์, *ความเป็นส่วนตัว ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย* (กรุงเทพฯ: พีเพรส, 2557), 62-63.

สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์จึงเป็นข้อจำกัดอำนาจของรัฐและเป็นข้อจำกัดในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง และเจตจำนงของผู้ปกครองที่แสดงออกผ่านทาง การตรากฎหมายก็ไม่อาจทำลายสิทธิเหล่านี้ได้¹² สิทธิส่วนตัวดังกล่าวถูกยอมรับและประกาศปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ.1789 ของประเทศฝรั่งเศส เป็นการแสดงการยอมรับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและมนุษย์ทุกคนว่าเท่าเทียมกันโดยธรรมชาติไว้ในคำประกาศนี้เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ฉบับแรก

จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ทำให้สิทธิความเป็นส่วนตัวถูกแยกออกจากสิทธิในทรัพย์สินและสิทธิในเสรีภาพอย่างชัดเจน เพราะวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองไม่ได้อยู่ที่ทรัพย์สิน หรืออิสระเสรีในขอบเขตอย่างกว้าง แต่เป็นการมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองถึงจิตใจมากกว่า¹³ จึงทำให้สิทธิความเป็นส่วนตัวเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การยอมรับหรือการให้ความเคารพในตัวตน หรืออัตลักษณ์ของบุคคล ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล เป็นหนึ่งในสิทธิส่วนบุคคลที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย การที่จะสามารถอธิบายความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น จึงต้องพิจารณาจากได้ค่านิยามความหมายข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ

ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นหนึ่งในสิทธิส่วนบุคคลที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย การที่จะสามารถอธิบายความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจึงต้องพิจารณาจากได้ค่านิยามความหมายข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation 2016/679: GDPR) ได้กำหนดนิยามคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เช่น ชื่อ หมายเลขบัตรประชาชน ข้อมูลพิกัดระบุตำแหน่ง การระบุตัวตนโดยอาศัยข้อมูลพันธุกรรม ออนไลน์ หรือข้อมูลที่เป็นปัจจัยในการระบุลักษณะอื่น ๆ เช่น สภาพจิตใจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ของเจ้าของข้อมูล¹⁴

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ (Personal Data Protection Act 2012: PDPA) ได้กำหนดนิยามคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึงข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่สามารถระบุได้จากข้อมูลนั้น หรือใช้ประกอบกับข้อมูลอื่น ๆ ที่องค์กรมีหรือสามารถเข้าถึงได้ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม¹⁵

¹² รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, “สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 44.

¹³ ชวิน อุ่นภัทร, “ความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองจากการล่วงล้ำของรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา,” *วารสารนิติศาสตร์* 44, ฉ. 4 (ธันวาคม 2558): 971.

¹⁴ General Data Protection Regulation 2016/679, Article 4.

¹⁵ Personal Data Protection Act 2012, Article 4.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทยได้กำหนดคำนิยามของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวบุคคลทำให้ระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าในทางตรงทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม”¹⁶

2.1.2 ประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล

จากบทนิยามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลข้างต้น ผู้เขียนสามารถสรุปความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย คือ ข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมเมื่อพิจารณาจากความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว สามารถแบ่งประเภทข้อมูลส่วนบุคคลได้ออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (Non Sensitive Data) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอันสามารถบ่งชี้ตัวบุคคลได้ เช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ เบอร์ หรือ ข้อมูลอื่นใดที่สามารถประมวลผลเป็นลักษณะบ่งชี้เฉพาะตัวบุคคลได้โดยสภาพของข้อมูลประเภทนี้สามารถเปิดเผยต่อสาธารณะได้เป็นเรื่องปกติและไม่กระทบต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลมากจนเกินไปในลักษณะที่อาจจะทำให้เกิดการละเมิดสิทธิ หรือเลือกปฏิบัติต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้¹⁷

2) ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Data) คือ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็น การเฉพาะเรื่องของบุคคลนั้นโดยเฉพาะเป็นข้อมูลที่เป็นความลับ หรือเจ้าของข้อมูลไม่ประสงค์เปิดเผยให้ล่วงรู้กัน โดยทั่วไปอันได้แก่ ปรัญญาในการใช้ชีวิต ทศนคติ ความคิดเห็นทางการเมือง ข้อมูลสุขภาพรสนิยมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม เป็นต้น¹⁸

2.2 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาหลักการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ทำให้ผู้ศึกษาพบปัญหาสำคัญในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มี 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมด้วยเจตจำนงโดยแท้ แต่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตกอยู่ในสถานะจำยอมจะต้องให้ความยินยอมในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพราะต้องการจะใช้หรือรับบริการของผู้ควบคุมที่ต้องการ เก็บ รวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจของตนเท่านั้น ซึ่งการขอความยินยอมนี้มักจะมาในรูปแบบข้อตกลงในการให้บริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

¹⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, มาตรา 6, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 136 ตอนที่ 69 ก (27 พฤษภาคม 2562): 54.

¹⁷ สมยศ เชื้อไทย, *กฎหมายมหาชนเบื้องต้น* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2560), 49.

¹⁸ สุวรรณ ปริญา, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบนธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์,” (สารนิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2550), 59.

ที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องยินยอมรับข้อตกลงการให้บริการเสียก่อนจึงสามารถเข้า รับ หรือ ใช้บริการ หรือ ซื้อสินค้าจากแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้ควบคุมได้ทำให้เจ้าของข้อมูลในฐานะผู้ทรงสิทธิไม่มีทางเลือกในการที่จะให้ความยินยอมโดยเจตนาที่แท้จริงของตน

2) ปัญหาการไม่มีบทบัญญัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติ เนื่องจากปัจจุบัน ผู้องค์กรธุรกิจในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้เข้าถึง เรียกรู้ และค้นหาข้อมูลส่วนบุคคลที่มีเป็นจำนวนมาก รวมถึงใช้เทคโนโลยีการประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติเพื่อให้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว และตรงวัตถุประสงค์ในการประมวลผลข้อมูล แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ไม่ได้วางข้อกำหนดในการปฏิบัติไว้แก่ผู้ควบคุมในการที่จะต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีอัตโนมัติไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ทราบว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะถูกประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติ ส่งผลให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องยอมรับผลของการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยระบบอัตโนมัติที่ผิดไปจากความต้องการที่แท้จริงไปจนกว่าจะมีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง เช่น กรณีที่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลประเภทอาการป่วยของข้อมูลส่วนบุคคลแล้วใช้ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยโดยนำข้อมูลดังกล่าวเข้าทำการประมวลผลโดยระบบอัตโนมัติเพื่อวิเคราะห์สถิติอาการเจ็บแล้วนำไปวินิจฉัยและกำหนดทิศทางในการรักษาโรคของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งหากการประมวลผลผิดพลาดอาจทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถึงแก่ความตายได้ในที่สุด

3) ปัญหาการไม่มีบทนิยามคำว่า การวิจัย ขอบเขตเงื่อนไขการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ในการวิจัย เป็นข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์จำนวนมาก แต่กลับไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดเงื่อนไขข้อยกเว้นนี้และคำว่า การวิจัย ในที่นี้ไม่มีการกำหนดนิยามไว้เป็นการเฉพาะทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเสียเปรียบและถูกนำข้อมูลส่วนบุคคลของตนไปใช้โดยอ้างวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพราะข้อมูลส่วนบุคคลที่นำมาเป็นข้อมูลหลักของการวิจัยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ

4) ปัญหาการกำหนดมาตรการกฎหมายในการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหลไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กำหนดให้ผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลทบทวนและประเมินความเสี่ยงตามมาตรการในการคุ้มครองข้อมูล เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญหรือเมื่อข้อมูลส่วนบุคคลตกอยู่ในความเสี่ยงต่อการรั่วไหล ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าบทกฎหมายดังกล่าวไม่อาจปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลได้ทันเมื่อเกิดเหตุการณ์รั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นจริง และเป็นการบัญญัติกฎหมายไว้ในลักษณะที่ให้สิทธิผู้ควบคุมข้อมูล เป็นผู้ตัดสินใจว่าเองว่าจะทำการทบทวนและประเมินความเสี่ยงเมื่อใด และไม่ได้มีการนำเสนอแนวทางในจัดทำมาตรการประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้ควบคุมไว้ซึ่งทำให้ผู้ควบคุมขาดแนวทางในการดำเนินการปฏิบัติตามกฎหมายและทำให้กลัวว่าจะเสียค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนทางธุรกิจสูงขึ้นจนหลีกเลี่ยงที่จะดำเนินการประเมินผลกระทบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้

2.3 กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยกับสหภาพยุโรป และประเทศสิงคโปร์

2.3.1 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป

จากการศึกษา กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปมีประเด็นที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

1) สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะรู้และเข้าถึงข้อมูลมีสิทธิได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล¹⁹ รวมถึงการให้ความยินยอมในการประมวลผลด้วยวิธีอัตโนมัติ มีสิทธิที่จะร้องขอแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้อง มีสิทธิขอลบข้อมูลส่วนบุคคล มีสิทธิในการจำกัดการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลถูกเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะคัดค้านการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมข้อมูลกรณีที่เห็นว่าการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การเก็บรวบรวม และในกรณีที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลประสงค์จะเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคลไปยังผู้ควบคุมรายอื่น ผู้ควบคุมข้อมูลต้องทำให้ความสะดวกในการดำเนินการนั้น²⁰

2) หน้าที่ของผู้ควบคุมหรือองค์กร

หน้าที่แจ้งรายละเอียดการประมวลผลข้อมูลจะต้องกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัย เฉพาะสำหรับผู้ควบคุมข้อมูลที่จะนำมาใช้รวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งยังกำหนดให้มีการเข้ารหัสการรักษา ความลับและการทดสอบระบบความปลอดภัยในการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่ประเมิน สถานการณ์ผลกระทบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การประมวลผลข้อมูลที่ถูกระบุนั้นใช้เทคโนโลยีใหม่ ระบบการแจ้งเตือนกรณีเกิดการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลและรายงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สหภาพยุโรปที่มีหน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติงานตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับนี้ภายใน 72 ชั่วโมงนับแต่มีการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่บันทึกการข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเก็บ รวบรวม ผู้ควบคุมข้อมูลต้องจัดให้มีระบบตรวจสอบการลบบเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษา ผู้ควบคุม ข้อมูลมีหน้าที่แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นนิติบุคคลต่างประเทศ มีหน้าที่ต้องแต่งตั้งตัวแทนในสหภาพยุโรปเป็นลายลักษณ์อักษร²¹

2.3.2 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์

จากการศึกษา กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์มีประเด็นที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

1) สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

เจ้าของข้อมูลมีสิทธิขอทราบรายละเอียดมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ใน ครอบครอง หรืออยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กร เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องขอให้องค์กรผู้จัดเก็บข้อมูล ส่วนบุคคลแก้ไขข้อผิดพลาดเกี่ยวกับข้อมูลนั้นได้ และสามารถขอลงการยินยอมให้รวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคล รวมถึงมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

¹⁹ General Data Protection Regulation 2016/679, Article 5-14.

²⁰ Ibid., Article 12-28.

²¹ Ibid., Article 27-37.

2) หน้าที่ของผู้ควบคุมหรือองค์กร

องค์กรสามารถรวบรวมใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลได้เท่าที่วัตถุประสงค์ที่องค์กรแจ้งไว้ในขณะขอความยินยอม โดยจะต้องมีมาตรการที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อป้องกันการเข้าถึงหรือกระทำการอื่นในทำนองที่จะเป็นผลร้ายแก่เจ้าของข้อมูลหรือโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูล องค์กรมีหน้าที่จะต้องลบหรือยุติการจัดเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลทันทีเมื่อการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์ทางกฎหมายหรือเป็นวัตถุประสงค์ทางธุรกิจอีกต่อไป และองค์กรยังมีหน้าที่ต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล²²

2.3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย

จากการศึกษา พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย มีประเด็นพิจารณา ดังต่อไปนี้

1) สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะรู้และเข้าถึงข้อมูล มีสิทธิได้รับแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล มีสิทธิที่จะร้องขอแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้อง มีสิทธิขอลบข้อมูลส่วนบุคคล มีสิทธิในการระงับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลถูกเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะคัดค้านการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมข้อมูล และเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

2) หน้าที่ของผู้ควบคุมหรือองค์กร

ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลถึงรายละเอียดข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล มีหน้าที่ต้องจัดให้มีมาตรการการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมมีหน้าที่ประเมินสถานการณ์ผลกระทบการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองต้องทบทวนมาตรการดังกล่าวเมื่อมีความจำเป็น หรือเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม และแจ้งแก่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายใน 72 ชั่วโมง นับแต่เกิดเหตุละเมิดผู้ควบคุมมีหน้าที่บันทึกรายการข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเก็บรวบรวม วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละประเภท ระยะเวลาการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลผู้ควบคุมข้อมูลต้องจัดให้มีระบบตรวจสอบการลบเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษาผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นนิติบุคคลต่างประเทศ มีหน้าที่ต้องแต่งตั้งตัวแทนในราชอาณาจักร

2.4 เปรียบเทียบมาตรการกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรปและประเทศสิงคโปร์

จากการศึกษา พบข้อเปรียบเทียบมาตรการกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรป และประเทศสิงคโปร์ ดังนี้

2.4.1 สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

²² Personal Data Protection Act 2012, Article 11(3).

ของประเทศไทยให้สิทธิเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองที่อยู่ในความควบคุมของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือองค์กรแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน ให้สิทธิในการขอเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคลไปยังผู้ควบคุมข้อมูลหรือองค์กรรายอื่นได้ เจ้าของข้อมูลมีสิทธิในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน และได้รับการแจ้งเตือนในกรณีข้อมูลรั่วไหล แต่ในประเด็นนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป มีการสิทธิเจ้าของข้อมูลในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และมีสิทธิขอลบข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อหมดระยะเวลาที่เก็บเพื่อการประมวลผลหรือกรณีอื่นตามกฎหมาย ซึ่งต่างจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสิงคโปร์ ที่มีได้มีการให้สิทธิดังกล่าว

2.4.2 หน้าที่ของผู้ควบคุมหรือองค์กร

จากการศึกษาพบว่า ผู้ควบคุมข้อมูลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และองค์กรตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประเทศสิงคโปร์ มีหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลคล้ายกันคือการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสำคัญ และการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลได้เท่าที่จำเป็นต้องใช้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่อยู่บนพื้นฐานความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือองค์กรจะต้องแจ้งสิทธิตามที่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลแต่ละประเทศกำหนดไว้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของตน หากเกิดการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลผู้ควบคุมข้อมูลหรือองค์กรมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องรายงานแก่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล องค์กรและผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บประวัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเช่นเดียวกัน

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากการศึกษา เรื่องมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดจากแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ 2) หลักเกณฑ์สำคัญในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นหลักการที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย สหภาพยุโรปและประเทศสิงคโปร์ และ 3) ปัญหาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมด้วยเจตจำนงโดยแท้จริง ปัญหาการไม่มีทบทวนการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติ ปัญหาการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ในวิจัยที่เป็นข้อยกเว้นหลักความยินยอม ปัญหามาตรการในการป้องกันข้อมูลรั่วไหลขาดประสิทธิภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผู้เขียนเห็นควรเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.2.1 เห็นควรแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 19 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยใช้ความดังต่อไปนี้

“การขอความยินยอมนั้นต้องแยกออกจากข้อความหรือข้อตกลงอื่น เช่น ข้อตกลงยอมรับเงื่อนไขในการใช้งานอย่างชัดเจน มีแบบหรือข้อความที่เข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจได้ ใช้ภาษาที่อ่านง่ายและไม่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ดังกล่าว”

3.2.2 เห็นควรแก้ไขปัญหาการไม่มีบทบัญญัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติเมื่อเจตนาของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มุ่งปกป้องและให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและผลการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการอันตรายที่จะนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลฝากไว้กับระบบเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวผู้เขียนขอเสนอให้มีการกำหนดบทบัญญัติในส่วนของบทบัญญัติอันเกี่ยวกับวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีอัตโนมัติโดยใช้ความดังต่อไปนี้

“มาตรา 27/1 เจ้าของข้อมูลมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะให้ความยินยอมแก่การประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติในข้อมูลส่วนบุคคลของเขา

การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในการใช้วิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติต้องแยกส่วนจากการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีปกติ การขอความยินยอมเพื่อประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติต้องใช้ภาษาธรรมดา ชัดเจน และสามารถเข้าใจได้ง่าย

ผู้ควบคุมข้อมูลต้องมีมาตรการที่เหมาะสมที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดให้สิทธิคัดค้าน สิทธิแก้ไขข้อมูล สิทธิในการเพิกถอนความยินยอม ในกรณีที่มีการประมวลผลขัดกับการตัดสินใจให้ความยินยอมในการประมวลผลข้อมูลของเจ้าของข้อมูลพร้อมช่องทางในการติดต่อผู้ควบคุมข้อมูลเพื่อใช้สิทธิดังกล่าว

การประมวลผลโดยวิธีอัตโนมัติต้องไม่นำมาใช้กับข้อมูลประเภทพิเศษที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัตินี้”

3.2.3 เห็นควรกำหนดนิยามของ การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง การวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน ในแง่ของสุขภาพ ชีวอนามัย การรักษาโรค หรือการเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือที่เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตของมนุษย์ หรือการวินิจฉัยโรคของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

3.2.4 เห็นควรเพิ่มบทบัญญัติในส่วนของการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในกรณีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่อาจจะใช้เพื่อการวิจัย ในมาตรา 26 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ดังความต่อไปนี้

“กรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง อาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ทางการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้ทราบถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะถูกใช้เพื่อการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัยเท่าที่สามารถแจ้งได้บนพื้นฐานของมาตรฐานจรรยาวิชาชีพ และมาตรการในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เช่นการปกปิดอัตลักษณ์ของข้อมูลส่วนบุคคลการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษานั้นจะต้องสมเหตุสมผลกับเป้าหมายที่ต้องการเคารพสาระสำคัญของสิทธิในการเข้าถึงการคุ้มครองข้อมูล และกำหนดให้มาตรการที่เหมาะสมและเฉพาะเจาะจงสามารถเกิดขึ้นได้เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน”

3.2.5 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 37 (1) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ดังความต่อไปนี้

“ผู้ควบคุมต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ และต้องทบทวนมาตรการดังกล่าวอยู่เสมอ โดยพิจารณาสร้างแบบจำลองจากบันทึกประวัติการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในครั้งล่าสุดเพื่อวิเคราะห์ความสามารถของผู้ควบคุมในการกู้คืนการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล และการเปิดระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ทันท่วงทีในกรณีที่เกิดเหตุไม่ว่าจะเป็นทางเทคนิค หรือทางกายภาพ หรือเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม”

References

- Boonsri Meewongukhos. *Constitutional Law*. 5th ed. Bangkok: Thammasat University Press, 2010. [In Thai]
- Chawin Unpat. “Privacy and Protection from State Intrusion in the United States.” *Journal of Law* 44, no. 4 (December 2015): 971. [In Thai]
- Chuen-Aree Malee Sriprasert. “Privacy Protection and Information Communication.” Master’s thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 1996. [In Thai]
- Janjira Lammayura. “Personal Data Protection in Thailand.” *Journal of Law* 34, no. 4 (December 2004): 636-638. [In Thai]
- Nakorn Sereerak. *Privacy Thoughts Knowledge Truth and Developments in Personal Data Protection in Thailand*. Bangkok: P. Press, 2014. [In Thai]
- Narin Jumsri. “Legal Measures to Protect Personal Information from Using Social Network Services.” Master’s thesis, Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2012. [In Thai]
- Rungnapha Yanyongkasemsuk. “Rights and Liberties of the Thai People in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540.” Master’s thesis, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, 1999. [In Thai]
- Somyot Chuethai. *Introduction to Public Law*. Bangkok: Winyuchon, 2017. [In Thai]
- Suwan Prinya. “Legal Problems Concerning Personal Data Protection in Electronic Transactions.” Master’s thesis, Faculty of Law, Bangkok University, 2007. [In Thai]